

ANGENENT - NIEUWSBRIEF

E-NIEUWSBRIEF OVER EN VOOR DE FAMILIE ANGENENT – NR. 03 / 2020

Eén stam – vele takken

Hallo

De reacties op de eerste twee nieuwsbrieven waren stimulerend. Ik nodig je uit mee te schrijven of ideeën te geven over onderwerpen.

Denk daarbij aan een (ver) familielid met een bijzonder verhaal, een stukje geschiedenis dat gelinkt kan worden aan een Angenent of een verhaal over een cultureel fenomeen zoals bijvoorbeeld het poorterschap van Meester zilversmid Wilhelmus Angenendt. De vraag is dan, wat is een poorter? Dat soort zaken.

Je kunt ook vragen stellen over allerlei onderwerpen aangaande onze stamboom.

Ik wens je veel leesplezier en wees trots op je voorgeslacht!

Website

Heb je de nieuwe website van familie Angenent al bezocht? Daar kun je ook artikelen lezen die niet in de nieuwsbrief hebben gestaan.

Dezelfde website heeft twee adressen:

1. www.stamboom-angenent.nl
2. www.familie-angenent.nl

Rivier de Niers

Geografisch of Karakter

Vraag. Hebben streekgenoten in de 14de eeuw ons voorgeslacht de naam aen gen Eijndt gegeven vanwege hun *manier van wonen* of zijn de aen gen Eijndt-ers in een uithoek gaan wonen vanwege een bepaalde *karaktereigenschap*?

Een oude naam. De familienaam Angenent is in ieder geval een oude naam die is ontstaan in de 13de of 14de eeuw. Vóór de 13de eeuw had men genoeg aan een éennaamsysteem met één of twee lettergrepen. De Germaanse volken die sinds de 5de eeuw ons gebied bewoonden konden met dit éennaamsysteem duizenden jaren vooruit.

Voorbeeld. Een voorbeeld van het éennaamsysteem met twee lettergrepen is de Germaanse naam Hendrik. De naam Hen(d)rik komt het meest voor in onze stamboom. De betekenis van de eerste lettergreep *Hen* komt van het Oudgermaanse *haino* dat *uitspringende steen* betekent. De letter *d* is een latere toevoeging om de uitspraak te vergemakkelijken. Denk aan *donre* dat *donder* is geworden. De tweede lettergreep *rik* is een verbastering van *rijk* dat *koning* betekent. Concluderend kunnen we aan Hendrik de betekenis meegeven van *een uitstekende koning*.

Een toenaam. Toen er aan het einde van de middeleeuwen (vanaf de 13de eeuw) meer mensen in de steden kwamen wonen, het christendom werd ingevoerd (Heiligennamen verdrongen de Germaanse namen) en men de medemens duidelijker

wilde typeren ontstond er behoefte aan een extra naam (een *toenaam*). Zie ook op de website het artikel ***Geschiedenis achternamen***. Ook ons voorgeslacht werd met een toenaam aangeduid, namelijk *aen gen Eijndt*.

Toponiem. De eerste Angenenten onderscheidde zich door hun manier van wonen. Onze toenaam, familienaam is zodoende een geografische aanduiding, een *toponiem* noemt men dat. Niet als een eigen bedenksel, maar zo aangeduid door streekgenoten. “*Zoek je Gerardus? Die woont daarginds aan het end.*”

Aen gen Eijndt (Middelnederlands) oftewel *aan het einde van*. Je kunt dan denken aan het wonen buiten het dorp of in een uithoek van een bewoningsgebied. Omdat ons geslacht oorspronkelijk uit het gebied rondom Gelre (Dtsl) komt hebben onze voorouders vooral buiten het dorp en de latere stad Gelre gewoond, misschien wel tegenover Gelre aan de andere kant van de rivier de Niers.

Of ... zegt het iets over het karakter van de Angenenten toen (en nu?), dat ze *aan het einde* zijn gaan wonen? Wel in de buurt van het dorp maar er niet in. Niet-conformistisch. Stoer zijn, maar wel vriendelijk. In die zin zou de naam Angenent ook een karaktereigenschap kunnen zijn. Wie zal het zeggen?

Een Middelnederlandse naam

Middelnederlands. De naam Angenent is ontstaan uit het Middelnederlands ook wel Diets genoemd. Zoals eerder vermeld bewoonden diverse Germaanse stammen vanaf de 5de tot en met de 11de eeuw onze streken. De diverse Germaanse dialecten die toen gesproken werden noemden men bij elkaar Oudnederlands (of Oudnederfrankisch). Het Oudnederlands kon zich eeuwenlang als spreektaal ontwikkelen.

Oude teksten. Af en toe vindt men een document met Oudnederlands zoals dit vers uit de Leidse Willeram, een parafraze op het Bijbelse Hooglied uit ongeveer 1059: *“Thie wingardon bluoyent anda thie bluom macot suoten stank.”* De vertaling luidt: “De wijngaarden bloeien en de bloem verspreidt een zoete geur.”

Een van de bekendste Oudnederlandse teksten is een liefdesliedje uit 1075: *“Hebban olla vogala nestas hagunnan hinase anda hic the. Wat unbidan we nu?”* De vertaling luidt: “Alle vogels zijn al aan het nestelen, behalve jij en ik. Waar wachten we nog op?”

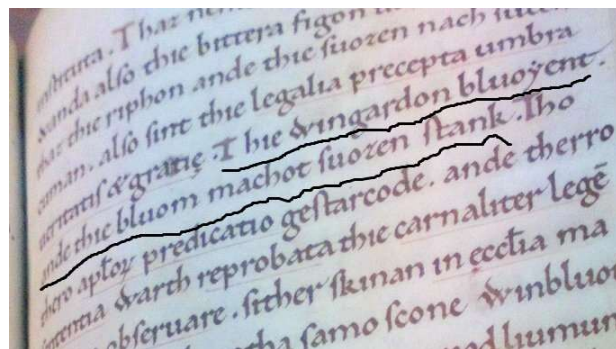
Tijdsgrenzen zijn niet scherp te trekken, maar vanaf ongeveer de 11de eeuw tot het einde van de Middeleeuwen eind 16de eeuw veranderde het Oudnederlands langzamerhand in het Middelnederlands. Ook het Middelnederlands was geen eenheidstaal want er waren vele dialecten. Uit het Middelnederlands is dan het nu door ons gesproken Nederlands (Nieuwnederlands) ontstaan.

Dialecten. Dat het Middelnederlands diverse dialecten kent blijkt uit de verschillende schrijfwijzen van onze familienaam. Er waren geen vaste schrijfwijzen dus schreef men namen op zoals men dacht het te horen. Zelfs binnen één familie kon de familienaam verschillend opgeschreven zijn.

Ontwikkeling. De Middelnederlandse *n* als sluitletter van een woord werd uitgesproken als een *nassaal-n*. Uitgesproken klonk dat als een *ng* achter in de keel zoals bij *wang*. Zie ook het artikel **Angenent uitspreken** op de website. Het werd in het Middelnederlands dan wel geschreven als *aen de*, maar uitgesproken als *aangde*. Een zin is bijvoorbeeld: *“Geeft hem een ring aan de hand.* In het Middelnederlands is het: *“geft*

Het liefdesliedje uit 1075

Hoogliedparafraze uit 1059

hem 'n reng angen hand.” Valt het je op dat de *d* is weggelaten? De letter *d* is in de loop der tijd weggesleten. Is het luiheid? *Aen de* wordt *aangde* wordt *aange*. Wij kennen het weglaten van letters in sommige dialecten ook. *Mijn zuster* wordt bijvoorbeeld *me zus*.

De verklaring van het weglaten van de *d* lijkt het idee te staven, zonder dat we dat met oude documenten kunnen bewijzen, dat de allereerste vorm van onze stamboomnaam *Angenent* in de 13de en 14de eeuw niet *aen gen Eijndt* is geweest, maar een nog oudere vorm, namelijk *aang de Eijndt* of *aengde Eijndt* met de letter *d* nog aanwezig. Aan het einde van de 17de eeuw en aan het begin van de 18de eeuw was de ontwikkeling van onze familienaam bijna afgerond. Het gebruik van de *nassaal-n* en het weglaten van de letter *d* was in de omgeving van Gelre inmiddels algemeen gebruik. Toen de familienamen midden 19de eeuw verplicht moesten worden opgeschreven werden de lettergrepen samengevoegd tot Angenent.

Rivier de Niers

Ik begrijp heel goed dat toen de toenmalige ambtenaar de woorden *aen gen end* hoorde hij het hoorde als één woord: **ANGENENT**

Verschillen. De naam Angenent werd op verschillende manieren opgeschreven afhankelijk van hoe men de fonetische klank dacht te verstaan. Maar ook kon de ontwikkeling van de naam, zoals de *nassaal-n* en het weglaten van de letter *d* zich verschillend ontwikkelen afhankelijk van het dialect in een bepaalde streek. Vandaar dat er zoveel verschillende schrijfwijzen zijn.

AAN DE OVERKANT?

Het verhaal dat de naam Angenent *aan de overkant van rivier de Niers* zou betekenen komt uit het boek van Erik Sengers, *Roomsche socioloog-sociale bisschop: Joannes Aengenent (1873-1935)*, Hilversum: Verloren B.V. 2016.

Sengers haalt in zijn boek de oud-secretaris van de bisschop aan, Fr. Jan Bank, *Joannes Dominicus Joseph Aengenent*, Amsterdam: Scriptorium Annie Bank 1996.

Jan Bank stelt dat de familienaam van bisschop Aengenent terug zou gaan tot 1255. Toen woonden er mensen in een aantal huisjes tegenover kasteel de Haag aan de overkant van rivier de Niers. Die huisjes bij elkaar werden door de adellijke familie die in het kasteel de Haag woonden hof Aen gen Eijndt genoemd omdat ze aan de overkant van hun kasteel woonden. De bewoners die in de hof woonden en in het kasteel woonden werden *aen gen Eijndt* genoemd.

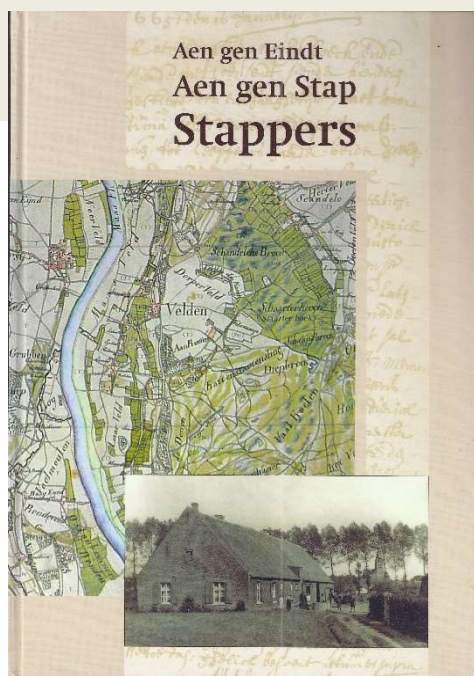

Kasteel de Haag 1870

De moeilijkheid van deze stelling is echter dat in 1255 kasteel de Haag nog niet bestond. Het kasteel wordt pas in 1337 genoemd. De oorsprong kan dus niet in 1255 liggen. Het is mogelijk dat hof *aen gen Eijndt* veel later is ontstaan maar daar is verder geen documentatie over.

Bisschop Joannes Aengenent hoort bij een van de takken van onze stamboom. Zijn voorouders komen dus uit Gelre en omstreken.

Heb jij een familielid waarover je iets wilt schrijven?

Alias

Een alias is een bijnaam. Voor de invoering van de Burgerlijke Stand in 1811 ging men vooral praktisch om met namen en bijnamen. Als je een smid was werd je Smid genoemd (beroepsnaam). Of je werd genoemd naar een eigenschap (eigenschapsnaam) zoals de Lange als je lang was. Ook toponiemen komen veel voor zoals aen gen Eijndt om aan te geven dat iemand in een uithoek woonde.

Men kon ook wisselen van naam. Als je bijvoorbeeld van werk veranderde veranderde je naam mee. Een voorbeeld is de naam Feenstra van mijn Friese moeder. Feenstra heette voor 1767 Wybes, maar toen Otto in het veen ging werken werd het Feenstra en is het Feenstra gebleven.

Soms is de bijnaam tijdelijk als het werk of het woongebied ook tijdelijk waren. Zo had Gerhardus Potten als bijnaam aen gen Eijndt. Gerardus aen gen Eijndt schreef zijn tien kinderen bij de doop echter allemaal in als Potten.

Een ander mooi voorbeeld is die van de familie Stappers.

De stamboom van de familie Stappers begint bij *Lamert aen gen Eindt* (1575). Lamert woonde op de boerenhof aen gen Eijndt in Schandelo (Velden). De zoon van Lamert, Derick, krijgt al een alias mee bij zijn huwelijk met Catharina, namelijk Derick aen gen Eindt, genoemd (alias) Brassen. Brassen komt van brouwer en het zou mij niet verbazen als dat de werkzaamheden van Derick waren op het moment van zijn huwelijk. In 1653 krijgt Derick recht op een stuk land met de naam *Den Stap*. Derick gaat zich Derick aen gen Stap noemen. Na een aantal generaties wordt aen gen Stap de familienaam Stappers.

Doorsturen

Wil je deze nieuwsbrief ook weer doorsturen?
Het zou leuk zijn als zoveel mogelijk
Angenenten zich aanmelden voor het ontvangen
van de nieuwsbrief.
